

Aleksandra Pavićević

Plamena tela. Spaljivanje mrtvih u Srbiji – od paganskog rituala do moderne kremacije

Moderna kremacija je bila radikalna novina u ophođenju prema mrtvom telu. Iako su se njeni promoteri pozivali na ranije tradicije spaljivanja mrtvih, sličnost sa prehršćanskim i nehrišćanskim posmrtnim praksama bila je samo formalne prirode. Suštinski, u njoj je bio sadržan sasvim drugačiji poriv: želja za što bržim i neosetnijim, što čistijim, što lakšim i „lepšim“ uklanjanjem tela. Ateistička, a nekada čak i nihilistička shvatanja koja su pratila širenje ove ideje, a kasnije i prakse, nisu isprva dovodila u pitanje pijetet prema mrtvima koji karakteriše hrišćansku civilizaciju. Moderna ideja kremiranja mrtvih zapravo je bila bremeniti znak promena u drugim sferama života, a ponajviše znak početka vremena koje će nastojati da ostvari besmrtnost izvan okvira postojećih religijskih učenja.

U ovoj knjizi autorka nastoji da pojavu ideje i prakse moderne kremacije protumači kao totalnu društvenu činjenicu, kao onu koja predstavlja sažetak istorijske epohe u kojoj je nastala i najavu one u kojoj će se razvijati i realizovati. Priča započinje u Evropi 18. veka, a zatim se, prateći isprepletane niti istorijskih, kulturnih i društvenih promena, kreće prema današnjici. Različita društva u različitim vremenskim periodima različito tumače i koriste novi/stari običaj spaljivanja. Zbog toga se kao glavna nit priče javlja pokušaj da se odgovori na pitanje, kako je taj novi oblik suočavanja sa smrću, taj novi odnos prema telu pokojnika, novi način odlaganja leša, bio integrisan u postojeće kolektivne i individualne identitetske prakse. Da li i kako ideja a kasnije i praksa modernog kremiranja svedoče o načinu na koji je čovek definisao i danas definiše svoje mesto u vremenu i večnosti?

Ko su bile prve pristalice i promoteri kremacije u modernoj Evropi, kako su o njoj razmišljali pesnici, a kako lekari, ko je bio pionir kremacionističke ideje u Srbiji, zašto je prvi krematorijum u Jugoslaviji otvoren tek 1964. godine, iako je kremacionistički pokret ovde bio među najranije uobličenim u odnosu na druge balkanske i istočnoevropske zemlje, zašto visoki funkcioneri KPJ nisu birali kremaciju, iako je ona sugerisana kao najsigurniji izraz *raskida sa sujeverjem i religijskim zabrudama*, zašto je Ivo Andrić želeo da bude kremiran i na koji način je na posmrtnu sudbinu Nikole Tesle uticala činjenica da su njegovi posmrtni ostaci spaljeni, a ne

sahranjeni...? Knjiga koja se nalazi pred čitalačkom publikom pruža odgovore na ova, kao i na mnoga druga intrigantna pitanja vezana za razvoj moderne kremacije.